

SAĞLIK BİLİMLERİ VE TIBBİ RESİM

M.Metin DONMA, Orkide DONMA.

Özet

Sağlık bilimleri ile ilgili disiplinlerde görsellik önemlidir. Yayımlanan makalelerde görsel öğelere yer verilmesi ulusal dergilerimize yeni bir soluk getirecektir. Başlık ve özetlerin yanı sıra metin içinde yer alan görsel materyallere ilişkin alt veya üst bilgilerin de Türkçe ve İngilizce olarak düşünülmesi makalelerimizin Türkçe bilmeyen bilim adamlarının da ilgisini çekmesini sağlayacak, onlara evrensellik kazandıracak, uluslararası platformlarda, resmi kurum ve kuruluşların sitelerinde atıf yapılabilmesi şanslarını artıracaktır. Örneğin, arsenik karsinogenezi ile ilgili etki mekanizması içinde demir ve serbest oksijen türevlerinin yer alması konusu, metin şeklindeki bir açıklama yerine basit bir şema yardımı ile daha akılda kalıcı ve dikkat çekici bir özellik kazanacaktır.

Bu konunun özendirilmesi ulusal akademik yayıncılığı ileri taşıyacak çok önemli bir girişim olacaktır. Bununla beraber, böyle bir girişimin başarıya ulaşabilmesi için araştırmacı yazarlarımızın makalelerine uygun kendi özgün fotoğraf, resim, şekil ve şemalarını yaratmaları gerekecektir. Ulusal dergilerimizde bu tür bir yaklaşımla yayımlanan makalelerin sayısındaki artış, ulusal akademik yayıncılığımızın gelişmesine olumlu katkılarda bulunacak, bunun yanı sıra, dergi, yazar ve çalışmalarımızın da uluslararası bilimsel platformda daha kolay bir şekilde tanınmalarına büyük ölçüde yardımcı olacaktır.

Anahtar sözcükler: Sağlık bilimleri, görsellik, tıbbi resim

Tıp, veterinerlik, hemşirelik vb ile ilgili disiplinlerde görsellik büyük önem taşır. Hastalıkların tanısı sırasında resim, fotoğraf, şekil, şema vb. görsel materyallerin yardımları küçümsenemez. Hemen her uzmanlık alanında belirli lezyonlar, anomaliler gibi durumlara ilişkin hastalıkların tanıları sırasında yardımcı olacak, özellikle renkli şema ve fotoğraflar, uygulamalı eğitimler öncesi hazırlıkların ayrılmaz birer parçalarıdır. Bazı hastalıkların tanınmasında yol gösterici olan bazı refleksler, bunların gözlemlendiği vücut bölümleri, yeniden canlandırma (resusitasyon vb), yoğun bakım servislerinde kullanılan ventilasyon işlemleri sırasında uygulanmakta olan teknikler, kan alma teknikleri vb. uygulamalara ilişkin hazırlanan görsel öğelerin eğitim ve öğretim sırasında çok yararlı oldukları bilinmektedir.

Cerrahi tıp bilimleri içinde yer alan disiplinlerde görsel öğelerin en fazla kullanıldıkları alanlar ameliyat teknikleridir. Her tür ameliyatlarda kullanılan klasik konservatif tekniklerin yanında cerrahlar tarafından yaratılarak önerilen ve ortaya atılan çok sayıda alternatif ameliyat

Doç. Dr. M. Metin DONMA - T.C. Sağlık Bakanlığı - mdonma@gmail.com
Prof. Dr. Orkide DONMA - İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi

teknikleri bulunmaktadır. Bunların yalnızca metin yolu ile sözcüklerle ifade edilmesi, bilmeyene aktarılması son derece zor olduğundan görsel öğeler bu alanda da devreye girmektedirler. Önceleri aşama aşama fotoğraflama yoluna gidilen ya da kamera çekimleri ile aktarılmasına çalışılan bu teknik yenilikler günümüzde, fotoğraf ya da video çekimlerinde gerekli olmayan ancak kaçınılmayan ayrıntılardan temizlenerek izleyicilere aktarılmaları amacıyla tıbbi resim adı verilen yeni bir oluşumdan yararlanılarak, yalnızca anlatılması hedeflenen konu ve ayrıntıların ön plana çıkarıldığı çizim, şema ve resimler ile berrak bir biçimde okuyuculara sunulmaktadır.

Genel anlamda bünyesel, sosyal ve ruhsal açılardan iyi olma hali sağlık, bu durumlarda bozulmaların saptandığı haller ise hastalık olarak tanımlanmaktadır. Vücutta hastalıklar oluşmadan önce; sağlık durumunda da kusursuz işleyen mekanizmalar, sistemler bulunmaktadır. Metabolik olaylar birbirleri ile iç içe girmiş reaksiyonlar zinciridir. Bu karmaşık mekanizmaların anlaşılabilmesi, bu konularda hiç bir bilgiye sahip olmayan öğrenci kitlelerine anlatılabilmesi, hiç kuşkusuz görsel öğeler yardımı ile yapılmalıdır

Bu gereksinimler nedeniyle sağlıklı ilgili alanların hemen tamamında yayımlanmış atlaslar, eğitim ve öğretim süreçlerinin ayrılmaz birer parçaları olmuşlardır. Son yıllarda uluslararası yayınevleri tarafından yabancı dilde yayımlanan kitaplarda da bu akıma uyum sağlanarak bu özellik ön plana çıkarılmış ve klasik metin tarzı açıklamalar, sayıları hiç de azımsanmayacak şekil, tablo, resim ve fotoğraflarla tamamlanmışlardır.

Ulusal akademik yayıncılığımızın çok önemli bir bölümünü oluşturan ya da oluşturması gereken dergilerde yayımlanan orijinal araştırma ya da derleme tarzı makalelerde görsel öğelerin önemsinmesi ulusal dergilerimize yeni bir soluk getirecektir. Ayrıca bugüne değin ilk defa burada dile getirilmekte olan bir uygulamayla Türkçe ve İngilizce başlık ve özetlerin yanı sıra metin içine yerleştirilen fotoğraf, şekil, şema, resim tablo vb görsel materyallere ilişkin açıklamaların Türkçe'nin yanı sıra İngilizce olarak da yinelenmesi ulusal dergilerimizde yer alan makalelerin, uluslararası platformlarda faaliyet göstermekte olan Türkçe bilmeyen bilim adamlarının da ilgisini çekmesini sağlayacaktır. Bu nedenle, makalelerde görsel öğelere fazlaca yer verilmesi çok yerinde olacaktır.

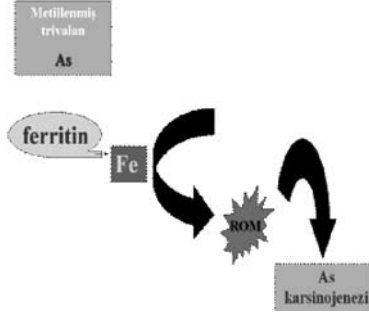
Görsel öğeler, müzik sanatı gibi evrenselidir. Bu öğelere ilişkin açıklamaların İngilizce olarak da yapılması, İngilizce başlık ve özetle birleştiğinde çok anlamlı bir hale gelecek, Türkçe bilmeyen bilim insanlarının da Türkçe dergilerde yer alan bilgilerden yararlanabilmesini ve yazdıkları makalelerde, verdikleri ders ve konferanslarda bunları kullanabilmelerine olanak sağlayacaktır.

Ulusal dergilerde yayımlanan makalelerin İngilizce özetlerinin yine konuyu kısaca özetleyen ve yazar tarafından oluşturulan İngilizce bir şema veya şekil ile zenginleştirilmesi ve bu figür içerikli yabancı dilde yayımlanmış makale özetinin tüm dünyadaki bilim adamlarının ulaşabileceği şekilde derginin kendi sitesinde internet ortamında yayımlanması, şematize edilmiş bu makalenin diğer çalışmalardan çok daha fazla dikkat çekerek dünyanın dört bir yanından ulaşılabilme, dolayısıyla da kullanılabilme şansını arttıracaktır. Bu yöntem ulusal akademik yayıncılığımızın uluslararası bilimsel alandaki prestijini olumlu yönde etkileyecek, ulusal dergilerimizin yurt dışında da daha kolayca tanınabilmelerine olanak sağlayacaktır. Bu yolla Türkçe dergilerde yayınlanan makalelere uluslararası platformlarda, resmi kurum ve kuruluşların sitelerinde atıf yapılabilmesi şansı büyük ölçüde artacaktır.

Bu konuda son derece güncel bir konu olan mikro besinlerle ilgili bir örnek verilebilir:

Eser elementler, mikrobislerin önemli alt gruplarından birini oluşturur. Demir, çinko, bakır, selenyum esansiyel elementler listesinde ilk sıralarda yer alırlar. Esansiyel eser elementlerin toksik metallerle olan ilişkileri, etkileşimleri her zaman ilgi duyulan bir konu olmuş ve arsenik

vb toksik metallerin vücuttaki etki mekanizmalarının açıklanabilmesine de zaman zaman yardımcı olmuştur.

Şekil 1. Arsenik Karsinojenizi

“Demir, bilindiği gibi, vücut için vazgeçilmez bir esansiyel eser elementtir. Ancak aşırı miktarda serbest halde bulunan demir, hastalıkların oluşmasına neden olan serbest radikal oluşumunu tetiklediğinden istenen bir durum değildir. Demir, dolaşımında transferrin ile taşınırken ferritin adı verilen protein içinde depolanır. Bu proteinler, demirin ortamda serbest halde bulunmasını önlediği için vücudun antioksidan savunma sistemi içinde yer alırlar. Arsenik, ferritin içinde depolanmış durumdaki bağlı demirin serbest kalmasını sağlayarak oksidan bir ortam oluşturur ve reaktif oksijen türevlerinin oluşumuna katkıda bulunarak kanser oluşumuna neden olur.” şeklindeki bir metin yerine konunun akışı içinde yer alan yukarıdaki gibi tarafımızdan oluşturulan bir şekil uluslararası platformda daha açıklayıcı, anlamlı ve işlevsel olacaktır (Şekil 1).

Bu konunun özendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik olanakların sağlanması, ulusal akademik yayıncılığı ileri taşıyacak çok önemli bir girişim olacaktır. Böyle bir girişimin başarıya ulaşabilmesi için, şüphesiz, araştırmacı yazarlarımızın büyük bir görev ve sorumluluk üstlenmeleri, makalelerine uygun kendi özgün fotoğraf, şekil ve şemaları yaratmaları gerekecektir. Ulusal dergilerimizde yer alan konuya özgün fotoğraf, şekil ve şemaları da içeren makalelerin sayısında sağlanacak artış, ulusal akademik yayıncılığımızın ilerlemesine ve gelişmesine neden olacak, bunun yanı sıra, ulusal dergilerimiz, yazar ve araştırmalarımızın da uluslararası bilimsel platformlarda daha fazla ve saygın bir biçimde tanınmaları konusunda oldukça önemli katkılarda bulunacaktır.

Kaynaklar

Donma O, Donma MM. Tıp eğitiminde başarı, Poster No: A19. (Müfredat, planlama, eğitim yönetimi posterleri) UTEK2001- II. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi Bildiri Özet Kitabı s. 34. II. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi “ 2000’li Yıllarda Tıp Eğitimi ”; Ege Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, İzmir, 2001.

Donma MM, Donma O. Depresyonun bazı biyokimyasal parametreler ve farmakolojik ajanlarla olan ilişkisinin şekil ile açıklanarak anlatımın güçlendirilmesi. Cerrahpaşa Tıbbi Resim Günleri. 27-28 Mayıs 2008, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, İstanbul.

Donma MM, Donma O. Tıpta görsel öğelerin kullanımı ve önemi. Cerrahpaşa Tıbbi Resim Günleri. 27-28 Mayıs 2008, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, İstanbul.

Yıldırım M. Günümüzde Tıbbi Resim 1. Cerrahpaşa Tıbbi Resim Günleri 27-28 Mayıs 2008, İstanbul; Kongre Kitapçığı, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kitapçık Dizisi No: 65, Nobel Tıp Kitapevleri Ltd Şti, Nobel Matbaacılık, İstanbul, Mayıs 2008.